

Prof. dr hab. Marcin Baranowski
Dziedzina sztuk muzycznych
Dyscyplina artystyczna instrumentalistyka
Akademia Muzyczna im. I.J Paderewskiego w Poznaniu

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ magistra Mateusza Kasprzaka – Łabudzińskiego

Zleceniodawca recenzji

Dr hab. Monika Gardoń – Preinl, prof. AMKP – Przewodnicząca Rady do Spraw Dyscypliny
– Sztuki Muzyczne w Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Mateusza Kasprzaka – Łabudzińskiego, zatytułowana „*Środki interpretacyjne – wykonawcze w wybranych kompozycjach na skrzypce i orkiestrę smyczkową Zbigniewa Bujarskiego, Wojciecha Widłaka i Macieja Jabłońskiego*” składa się z rozbudowanej części pisemnej oraz dzieła artystycznego w postaci płyty DVD, zawierającej zarejestrowane „na żywo” w formacie audio – video trzy dzieła:

1. Zbigniew Bujarski: Concerto per archi I, na skrzypce solo i orkiestrę smyczkową (1979)
2. Wojciech Widłak: Figury w kolorze tła – rapsodia na skrzypce solo i kameralną orkiestrę smyczkową (2016)
3. Maciej Jabłoński: Barbapapa – Concerto na skrzypce solo i orkiestrę smyczkową (2003/2011/2024)

Praca pisemna zawiera sześć rozdziałów i szereg podrozdziałów.

We Wstępie Doktorant przekonująco uzasadnił wybór tematu dysertacji. Kandydat jest mianowicie bardzo doświadczonym wykonawcą muzyki współczesnej. Zarówno jako solista, prymariusz i koncertmistrz. Jak sam pisze:

„Wielkim zainteresowaniem darzyłem zawsze wszelkie przejawy nowej myśli muzycznej i współczesną muzykę, jako część rozwoju cywilizacji ludzkiej”

Pan Kasprzak – Łabudziński miał również sposobność osobiście współpracować z kompozytorami – Wojciechem Widłakiem i Maciejem Jabłońskim.

Pierwszy rozdział zatytułowany „Krakowska Szkoła Kompozytorska – fenomen czasu, generacji i idei” opisuje chronologię działalności kompozytorskiej niezwykle ważnych i zasłużonych twórców, nierozzerwalnie związanych z miastem Krakowem, w drugiej połowie XX oraz początkach XXI wieku. Są to nazwiska wybitne, szeroko znane w środowisku muzycznym w Polsce i na świecie. Nie chcę przytaczać na potrzeby tej recenzji konkretnych nazwisk, aby nikogo nie pominąć, ale wydaje się, że środowisko kompozytorów krakowskich stanowi najliczniejszą i najbardziej rozpoznawalną grupę twórców w naszym kraju. Pierwszy rozdział to świetne podsumowanie fenomenu Krakowskiej Szkoły Kompozytorskiej. W podrozdziale Kandydat opisuje twórczość kompozytorów Krakowskiej Szkoły z wykorzystaniem skrzypiec jako instrumentu solowego. Według spisu kompozycji instrumenty wiolinistyczne, a w szczególności – skrzypce - były bardzo często wykorzystywane jako wiodący instrument.

W drugim rozdziale zatytułowanym: „Prezentacja twórczości, zainteresowań kompozytorskich, stylu: Zbigniewa Bujarskiego, Macieja Jabłońskiego i Wojciecha Widłaka” autor nakreślił sylwetki w/w kompozytorów, zamieścił skrócone biografie oraz listę skomponowanych dzieł.

W kolejnych rozdziałach (III, IV i V) następuje szczegółowe omówienie wszystkich 3 kompozycji. Każdy z rozdziałów (z wyjątkiem rozdziału III) ma 4 podrozdziały:

- a/ Geneza i źródła inspiracji
- b/ Koncepcja (analiza stylistyczno – formalna)
- c/ Problematyka interpretacyjno – wykonawcza z uwzględnieniem warsztatu solisty – interpretatora oraz współpracy z kompozytorem
- d/ Współpraca z kompozytorem (zamiast tego podrozdziału w części poświęconej nieżyjącemu Zbigniewowi Bujarskiemu autor opisuje tradycję wykonawczą zarejestrowanego utworu)

Dzięki takiej strukturze podrozdziałów treść została usystematyzowana i przekazana w bardzo logiczny sposób. Trudno jest napisać pięknie brzmiący tekst, szczególnie jeśli pisze się szczegółowo o analizie formalnej i zagadnieniach wykonawczych. To się w większości rozdziałów III – V udało. Piszącemu te słowa zabrakło dołączenia do dokumentacji - partytur zarejestrowanych utworów. W znacznej mierze utrudniło mi to napisanie tej recenzji. Niemniej pragnę podkreślić znakomitą wartość merytoryczną, zwłaszcza problematyki interpretacyjno – wykonawczej i współpracy z kompozytorami. Wiedza przekazana przez Doktoranta będzie ogromnym ułatwieniem dla wszystkich potencjalnych wykonawców.

W szóstym rozdziale zatytułowanym „Znaczenie twórczości kompozytorów Zbigniewa Bujarskiego, Wojciecha Widłaka i Macieja Jabłońskiego w oparciu o wybrane utwory na skrzypce solo i orkiestrę smyczkową” Doktorant dokonał analizy porównawczej nagranych 3

utworów. Udowodnił tezę o ciągłości tradycji Krakowskiej Szkoły Kompozytorskiej. Odniósł się do licznych wspólnych cech tych kompozycji jak: ekspresja i narracja wyrazowa, metrytmika, artykulacja i techniki skrzypcowe, dynamika, efekty barwowe, aleatoryzm, skład i wykorzystanie obsady wykonawczej oraz symbole w partyturze.

Całość dysertacji, zgodnie z wymogami, kończy obszerna bibliografia oraz spis ilustracji. Znalazłem kilka literówek, niemniej edycja pracy pisemnej jest na najwyższym poziomie. **Część pisemna doktoratu, to nie tylko opis dzieła artystycznego, ale bardzo wartościowa praca o charakterze badawczym.**

Dzieło artystyczne przedstawione do recenzji to płyta DVD, zawierająca rejestrację audio-video utworów, omówionych szczegółowo w części pisemnej. Nagrania dokonano 31 października 2024 roku w Auli Florianka w Krakowie, podczas koncertu pt. „Muzyka Figur”. Doktorantowi towarzyszył zespół smyczkowy – AMKP Ensemble pod dyrekcją Jana Miłosza Zarzyckiego. Nad prawidłowym procesem rejestracji czuwali: Dawid Makosz i Aleksander Stachiewicz.

Pan Mateusz Kasprzak – Łabudziński jest wszechstronnie wykształconym skrzypkiem, o rozpoznawalnej już w Polsce sylwetce. To absolwent klas skrzypiec prof. prof. Zbigniewa Zienkowskiego, Moniki Urbaniak – Lisik, Konstantego Andrzeja Kulki i Romana Lasockiego. Swoje umiejętności doskonalił podczas licznych kursów mistrzowskich u m. in. Benjamina Schmida, Reinera Kuchla, Wolfganga Marschnera, Alban Berg Quartet. Jego działalność artystyczna obejmuje wykonanie ponad 800 koncertów. Nie dziwi zatem jakość wykonania przedstawionych do oceny dzieł. A są to dzieła bardzo skomplikowane, trudne, wymagające od wykonawcy najwyższych kwalifikacji. Instrumentalnych, technicznych, muzycznych oraz kolosalnej wyobraźni. Dodatkowym walorem nagrania jest wykonanie „na żywo” bez edycji i montażu. Mamy zatem obraz możliwości instrumentalnych Doktoranta, bez żadnej ingerencji w nagrany materiał.

Concerto per archi I, Zbigniewa Bujarskiego to utwór skomponowany w 1979 roku, z myślą o Wandzie Wiłkomirskiej i Polskiej Orkiestrze Kameralnej. Premiera miała miejsce na Festiwalu „Warszawska Jesień”. Dzieło było potem wielokrotnie wykonywane – między in. przez Kaję Danczowską i Mieczysława Szełera (który dokonał także nagrania z orkiestrą Filharmonii Sudeckiej). W przypadku tego utworu Doktorant miał zatem jakiś punkt odniesienia.

Dla solisty koncert jest dziełem trudnym pod względem technicznym i muzycznym. W swej początkowej fazie wyraźnie słyszemy wpływy muzyki Karola Szymanowskiego. Doktorant słusznie zauważa, że warstwa melodyczna pod względem ekspresji i wyrazu dominuje nad zespołem orkiestrowym. Wyraźnie słychać zamiar realizacji partii solowej poprzez pryzmat przekazu emocjonalnego i malarstwa. Z uwagi na elementy polirytmiczne, polimetryczne, ekstremalne różnice dynamiczne, silnie schromatyzowaną partię solową, nieregularną rytmikę, używaniu ćwierćtonów dzieło stawia wykonawcy wysokie wymagania. Doktorant doskonale

zrozumiał wartość muzyczną koncertu i pięknie go wykonał. Na szczególną uwagę zasługuje znakomite brzmienie instrumentu oraz przekaz emocjonalny.

Rapsodia „Figury w kolorze tła” Wojciecha Wiślaka, skomponowana w 2016 roku, to utwór pełen efektów sonorystycznych i kolorystycznych. Jak pisze Doktorant:

„Rytm, barwa, kolorystyka są podstawowymi środkami w budowie warstwy emocjonalnej kompozycji”

Po przeczytaniu w części pisemnej, iż jedną z inspiracji powstania rapsodii są źródła literackie, a konkretnie rozważania egzystencjalne poety Tadeusza Dąbrowskiego – zrozumiałem, że znalazłem klucz do odczytania utworu. Posłuchałem tego nagrania 3 razy – ostatni raz bez śledzenia treści części pisemnej. To dzieło wyjątkowej urody. Słuchając bez zaglądania w partyturę jawi się jako kalejdoskop kolejnych muzycznych obrazów (lub egzystencjalnych rozterek – jak kto woli), pełnych zmiennych treści, kolorów, barw, bólu, tęsknoty i wielu innych przychodzących na myśl skojarzeń. W grze Doktoranta słyszymy pełne zrozumienie tekstu, nienaganne władanie instrumentem i ciekawą muzyczną osobowość. Wykonanie mocno wzbogaca brzmienie AMKP Ensemble.

Barbapapa – Concerto Macieja Jabłońskiego, to utwór powstający bez mała przez 20 lat. Utwór bardzo awangardowy, posługujący się na wskroś nowoczesnym językiem muzycznym. Wykonawczo **ekstremalnie trudny** pod każdym względem. Kompozytor zastosował niemal wszystkie możliwe techniki. Polimetrię, polimetrykę, mikrotony, glissanda, zmienną i do tego nieregularną artykulację, ekstremalną dynamikę, kadencje solisty, dwudźwięki w bardzo niewygodnych układach, umowną notację nutową, nieregularne pasaży i akcentację. Tylko tak doświadczony muzyk, jak Pan Mateusz Kasprzak – Łabudziński mógł pozwolić sobie na wykonanie koncertu na tak wysokim poziomie. Jak sam pisze:

„Bez gruntownej wiedzy, praktyki i doświadczenia trudne byłoby osiągnięcie zadowalających rezultatów podczas prawykonania”

Wszystkie zarejestrowane utwory Doktorant wykonał przekonująco. Zaprezentował całą paletę swoich bogatych możliwości instrumentalnych: piękny gatunek dźwięku, doskonałą intonację, biegłość techniczną, zróżnicowane vibrato a ponadto wielką wyobraźnię muzyczną i wrażliwość na barwy. Swoim wykonaniem udowodnił, że dzieła Zbigniewa Bujarskiego, Wojciecha Wiślaka i Macieja Jabłońskiego, dedykowane skrzypcom solo z towarzyszeniem orkiestry smyczkowej, to kompozycje wybitne.

Na uwagę zasługuje wysoki poziom wykonawczy studentów Akademii Muzycznej w Krakowie i niezawodne czuwanie nad całością Jana Miłosza Zarzyckiego.

Konkluzja

Reasumując należy stwierdzić, że dysertacja doktorska mgr Mateusza Kasprzaka – Łabudzińskiego, zatytułowana „*Środki interpretacyjno – wykonawcze w wybranych kompozycjach na skrzypce i orkiestrę smyczkową Zbigniewa Bujarskiego, Wojciecha Widłaka i Macieja Jabłońskiego*”, jest bardzo wartościową pracą naukową. Pisemna część doktoratu wnosi nową wartość poznawczą, a część artystyczna udowadnia kompetencje Kandydata jako doskonałego skrzypka i niezwykle wrażliwego artysty.

Pracę doktorską Pana Mateusza Kasprzaka – Łabudzińskiego oceniam jako odpowiadającą wymaganiom rozprawy doktorskiej zgodnie z art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.). Wnoszę o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

Z uwagi na bardzo wysoki poziom pracy badawczej i wybitną część artystyczną, wnoszę o wyróżnienie recenzowanej pracy.

Prof. dr hab. Marcin Baranowski

